
UN NOU TEZAU MONETAR GETO-DACIC DE TIP INOTEȘTI-RĂCOASA DESCOPERIT ÎN ZONA DE SUD-VEST A DOBROGEI

Gabriel Mircea Talmațchi

Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, România

gtalmatchi@yahoo.com

Abstract: *In unclear conditions, which exclude an archaeological excavation, a small hoard composed of six Geto-Dacian silver coins of the Inotești-Răcoasa type was discovered near the town of Hațeg, at the point "Valea Baciului - Dealul lui Văleanu". They are specific to the period corresponding to the end of the 2nd century and the first two to three decades of the 1st century BC. The modest hoard arrives in the local milieu from the north of the Danube, most likely ready-made. It is similar to two others discovered in Dobrogea that contain the same type of coins, more precisely, the hoards from Cochirleni and Somova.*

Rezumat: *În condiții neclare, care exclud săpăturile arheologice, a fost descoperit în apropierea localității Hațeg, în punctul „Valea Baciului - Dealul lui Văleanu”, un mic tezaur monetar compus din șase piese de argint geto-dacice din tipul Inotești-Răcoasa. Ele sunt specifice perioadei corespunzătoare sfârșitului secolului al II-lea și primelor două-trei decenii ale secolului I a.Chr. Micul tezaur ajunge în mediul local de la nordul Dunării, cel mai probabil gata constituit, și se adaugă altor două descoperite în Dobrogea care conțin același tip de monede, cum sunt cele de la Cochirleni și Somova.*

Keywords: *coins, hoard, Inotești-Răcoasa type, Dobruja, 2th-1st centuries BC.*

Cuvinte cheie: *monede, tezaur, tipul Inotești-Răcoasa, Dobrogea, secolele II-I a.Chr.*

INTRODUCERE

Multe dintre descoperirile monetare importante pentru istoria economică și monetară a spațiului istro-pontic au fost descoperite în ultimul deceniu, în urma unor cercetări de suprafață efectuate de persoane abilitate sau nu de a deține detectoare de metale. Ca urmare, în cazul unor detecții ilegale, s-au acumulat numeroase monede care au făcut parte din conținutul expertizelor solicitate de organele abilitate de resort. Folosirea detectoarelor de metal, deși a fost prezentată ca o acțiune tip hobby, inocentă, s-a demonstrat a fi în unele situații o metodă de investigație ilegală, care a cauzat pierderi iremediabile pentru patrimoniul arheologic, pentru contextul arheologic, în cazul folosirii lor în contexte nelegale. Pe de altă parte, dacă totuși aceste descoperiri incontrollabile se înscriu în ansamblul celor deja cunoscute din săpăturile arheologice și a altor descoperiri verificate până în prezent, ele sunt sustenabile a fi folosite în analiza științifică generală monetară a teritoriului specific nord-estului Traciei (cu specială privire asupra Dobrogei).

CONDIȚIILE DESCOPERIRII

Puține sunt informațiile care se păstrează, de obicei, în cazul unor posibile descoperiri susceptibile de a încălca legislația în vigoare. Totuși, s-au putut strânge câteva

informații revelatoare pentru condițiile de descoperire. În zona de nord a localității Hațeg (com. Adamclisi, jud. Constanța), în punctul *Valea Baciului–Dealul lui Văleanu*, a fost descoperit în condiții neclare, cu cel puțin un deceniu în urmă (2010-2011), un mic tezaur compus din șase monede geto-dacice din tipul Inotești-Răcoasa. Locul descoperirii s-ar fi aflat la aproximativ 2-2,5 km nord-nord-vest de localitate, la aproximativ 2,5 km sud-est de lacul Baci, la 600-900 m nord-vest de stația de pompare de pe valea Baciului, pe pantele de vest ale punctului *Dealul lui Văleanu*. Tot de la fața locului, cu prilejul descoperirii tezaurului, s-ar fi strâns diferite fragmente ceramice getice, dispersate la suprafața solului, de dimensiuni variate.

CONTEXTUL ARHEOLOGIC AL LOCALITĂȚII

Din aceeași arie a localității Hațeg, cu aproape 45 de ani în urmă (1976), cu prilejul realizării unui canal de irigații în apropierea lacului Baci, a fost descoperită o posibilă așezare preromană care deținea, pe baza unor materiale arheologice recuperate, un inventar compus din fragmente ceramice autohtone (lucrate cu mâna: oale, oale-borcan, castroane, căni, cești) și fragmente ceramice elenistice (provenind de la aproximativ 20 de amfore din Thasos, Rhodos, Heraclea Pontica etc.), respectiv câteva vetre. Odată cu publicarea acestor materiale arheologice s-ar fi speculat, în lipsa efectuării unor cercetări arheologice, existența unei așezări specifice sec. IV-II a.Chr.¹. Din zona localității Hațeg până la Dunăre sunt aproximativ 8 km în linie dreaptă.

CATALOGUL MONEDELOR DE TIP INOTEȘTI-RĂCOASA

1. AR; 11 h; 5,59 g; 24 × 23 mm; formă concav-convexă; (Fig. 1/1).
Avers: Capul masculin (probabil Zeus) orientat spre dreapta, văzut din profil, cu toate detaliile schematizate.
Revers: Imaginea unui cal, văzut din profil, care se deplasează la pas spre stânga, cu detalii iconografice extrem de schematizate; deasupra calului sigla sau litera ?; sub burta calului posibil Δ.
Observație: Stare de conservare satisfăcătoare, multe detalii iconografice de pe avers și revers sunt șterse, probabil direct din batere.
2. AR; 12 h; 6,10 g; 23 × 22 mm; formă concav-convexă; (Fig. 1/2).
Avers: Capul masculin (probabil Zeus) orientat spre dreapta, văzut din profil, cu toate detaliile schematizate.
Revers: Imaginea unui cal, văzut din profil, care se deplasează la pas spre stânga, cu detalii iconografice extrem de schematizate; deasupra calului sau sub burta sa sigla sau litera ?
Observație: Stare de conservare satisfăcătoare, multe detalii iconografice de pe avers și revers sunt șterse, probabil direct din batere.

¹ Irimia 1980, 100-101, 91, fig. 7, nr. 1-6, 94, fig. 8, nr. 1, 5-6, 8, 11-12.

3. AR; 10 h; 6,27 g; 26 x 25 mm; formă concav-convexă; (fig. 1, nr. 3).
Avers: Capul masculin (probabil Zeus) orientat spre dreapta, văzut din profil, cu toate detaliile schematizate; urme slabe de cerc perlat.
Revers: Imaginea unui cal, văzut din profil, care se deplasează la pas spre stânga, cu detalii iconografice extrem de schematizate; deasupra calului sigla sau litera **M**; sub burta calului litera sau sigla T?; urme slabe de cerc perlat
Observație: Stare de conservare satisfăcătoare, multe detalii iconografice de pe avers și revers sunt șterse, probabil direct din batere.
4. AR; 11 h; 6,28 g; 25 x 23,5 mm; exemplar crăpat; formă concav-convexă; (fig. 1, nr. 4).
Avers: Capul masculin (probabil Zeus) orientat spre dreapta, văzut din profil, cu toate detaliile schematizate; o globulă sub botul calului și piciorul drept ridicat, o a doua în dreptul călărețului.
Revers: Imaginea unui cal, văzut din profil, care se deplasează la pas spre stânga, cu detalii iconografice extrem de schematizate; deasupra calului sigla sau litera **M**; sub burta calului?
Observație: Stare de conservare satisfăcătoare, multe detalii iconografice de pe avers și revers sunt șterse, probabil direct din batere.
5. AR; 10 h; 6,40 g; 23 mm; formă concav-convexă; (fig. 1, nr. 5).
Avers: Capul masculin (probabil Zeus) orientat spre dreapta, văzut din profil, cu toate detaliile schematizate.
Revers: Imaginea unui cal, văzut din profil, care se deplasează la pas spre stânga, cu detalii iconografice extrem de schematizate; deasupra calului sigla sau litera **M**.
Observație: Stare de conservare satisfăcătoare, multe detalii iconografice de pe avers și revers sunt șterse, probabil direct din batere.
6. AR; 12 h; 6,49 g; 26 x 25 mm; formă concav-convexă; (fig. 1, nr. 6).
Avers: Capul masculin (probabil Zeus) orientat spre dreapta, văzut din profil, cu toate detaliile schematizate; urme slabe de cerc perlat.
Revers: Imaginea unui cal, văzut din profil, care se deplasează la pas spre stânga, cu detalii iconografice extrem de schematizate; deasupra calului sigla sau litera **M**; sub burta calului litera N; în câmp stânga, pe piciorul ridicat al calului, o pasăre spre dreapta?.
Observație: Stare de conservare satisfăcătoare, multe detalii iconografice de pe avers și revers sunt șterse, probabil direct din batere.

COMENTARIU

Monedele geto-dacice apărute în Dobrogea fac parte din categoria imitațiilor locale specifice celei de-a doua etape finale de dezvoltare a monetăriei din nordul Dunării, ce include tipurile Dumbrăveni, Adâncata-Mânăstirea, Vârteju-București, Inotești-

Răcoasa și Alexandru al III-lea-Filip al III-lea Arideul². În perioada secolelor II-I a.Chr., în spațiul de contact din stânga și din dreapta Dunării, de pe cele două maluri, moneda de tip geto-dacic și-a găsit un vad de trecere acolo unde, pur teoretic, monedele de altă factură emitentă (spre exemplu Histria, Callatis, Tomis, Dionysopolis) acopereau, conform unor păreri, necesarul reflectat de stringentele comerciale locale³. Descoperirea unor monede geto-dacice pe malul drept al Dunării, ca și a celor din lumea greacă de pe litoral, sunt o dovadă, printre altele⁴, a existenței conexiunilor desfășurate de populația autohtonă aflată pe ambele maluri⁵. Apariția lor nu este rezultatul unei „înregistrări sau o informare greșită”⁶, ci este concludentă pentru cunoașterea raporturilor getice de la nordul și sudul Dunării, dar și poate, colateral, a celor „geto-grecești”. Emisiunile geto-dacice au trecut în mod firesc „bariera” Dunării, chiar dacă relativ timid și cu precădere în fază târzie a monetăriei de la nordul Dunării.

Fig. 1. Monede de argint din tipul Inotești-Răcoasa din tezaurul descoperit la Hațeg / *Silver coins of the Inotești-Răcoasa type from the hoard discovered in Hațeg.*

² Talmațchi 2006, 62.

³ Preda 1973, 180; despre prezența în special a monedelor histriene și a diverse materiale ceramice grecești pe linia dobrogeană a Dunării în sec. VI-II a.Chr., cf. Conovici 1979, 87-93.

⁴ Irimia 2007, 168.

⁵ Irimia 1980, 75.

⁶ Preda 1973, 212.

Micul tezaur descoperit în zona localității Hațeg conține un număr de șase exemplare din argint din tipul Inotești-Răcoasa, toate având o depunere accentuată de oxid, parțială sau totală, în ultima situație fiind piesa cu numărul 2 din catalog. De aici și dificultatea de a putea identifica în totalitate posibilitatea prezenței exacte a unor sigle sau litere, respectiv alte elemente individualizatoare. Având în vedere situația juridică a acestor piese geto-dacice, nu s-a intervenit în laborator asupra acestora, până la stabilirea destinației lor definitive. Din punct de vedere ponderal, cea mai redusă greutate este de 5,59 g, iar cea mai grea piesă are un pond de 6,49 g. Sunt prezente siglele și literele **M**, **M** și **N**, plus o pasăre; **M** și **T?**; **M**, respectiv **Δ?**. Poziționările lor sunt deasupra calului și sub burta acestuia, respectiv pasărea în partea din față a calului, sub botul său.

Tipul Inotești-Răcoasa este numit astfel pe baza a două importante descoperiri de tezaure făcute în anul 1914 la Inotești (com. Colceag, jud. Prahova)⁷ și în anul 1961 la Răcoasa (com. Răcoasa, jud. Vrancea)⁸. Din punct de vedere stilistic, emisiunile din tipul Inotești-Răcoasa au folosit modelul monedelor din tipul Adâncata-Mânăstirea și Vârteju-București⁹, adăugând și elemente originale cu influențe tehnologice provenind din alte surse¹⁰. Cea mai mare parte a descoperirilor monetare se concentrează între cursurile inferioare al râurilor Siret și Buzău¹¹, mai precis în două centre (în jurul municipiului Buzău, respectiv între râurile Argeș și Ialomița)¹². Cu alte cuvinte formațiunea politică (posibilă uniune de triburi) care a bătut astfel de monede trebuie căutată în jumătatea de sud a Moldovei și în cea de est a Munteniei, fără a urca semnificativ în arealul montan¹³. Spațiul geografic amintit (poate în Muntenia mai mult spre nord-est) a fost propus ca aparținând formațiunii conduse de Zalmodegikos și apoi de către Rhemaxos. De curând a fost subliniat faptul că aceste monede apar cu deosebire izolat în așezări de tip dava¹⁴. Media greutății acestor monede din tipul menționat este cuprinsă între 5 și 7 g, variind între 3,23 și 7,70 g.¹⁵ Datarea lor se face în intervalul delimitat de sfârșitul sec. al II-lea și prima jumătate a sec. I a.Chr. (primele două decenii)¹⁶, în contextul realizării unificării tuturor elementelor geto-

⁷ Severeanu 1926, 7-10.

⁸ Preda, Dragomir 1975, 27-40.

⁹ Preda 1973, 247; Preda, Dragomir 1975, 31; Mihăilescu-Bîrliba 1990, 79; Preda 1998, 194.

¹⁰ Isvoranu, Babeș, Constantinescu 2010, 26, 30.

¹¹ Preda 1973, 248.

¹² Preda 1973, 266; Mihăilescu-Bîrliba 1990, 80; Preda 1998, 194.

¹³ Preda 1973, 268.

¹⁴ Isvoranu, Babeș, Constantinescu 2010, 30.

¹⁵ Mihăilescu-Bîrliba 1990, 80.

¹⁶ Preda 1973, 267; Mihăilescu-Bîrliba 1990, 81; Preda 1998, 187.

dacice sub conducerea lui Burebista¹⁷. Există și opinii diferite privind emiterea sa până către jumătatea sec. I a.Chr. sau „chiar mai recent”¹⁸, la sfârșitul sec. I a.Chr. și chiar începutul sec. I p.Chr.¹⁹ Până în prezent, din descoperirile publicate în bibliografia științifică, sunt cunoscute două ștanțe monetare, la Barboși (Galați, jud. Galați) și la Poiana (com. Nicorești, jud. Galați)²⁰.

Ca tezaure, în spațiul dobrogean sunt de repertoriat două descoperiri, tezaurele de la Cochirleni (com. Rasova, jud. Constanța) și Somova (com. Somova, jud. Tulcea).

Tezaurul de la Cochirleni a fost descoperit în anul 1940, fiind compus din mai multe monede geto-dacice din tipul Inotești-Răcoasa, din care s-au mai recuperat patru piese de argint. Ele erau păstrate într-o oală de culoare neagră, la o adâncime de 6 m, pe malul Dunării²¹. Tezaurul de la Somova, a fost descoperit în anul 2006, în raza localității, în apropierea punctului *La batace*, la intrarea într-o peșteră, fiind compus din aproximativ 120-130 de exemplare de argint. Dintre acestea au mai fost recuperate pentru puțin timp, 24 de monede din tipul Vârteju-București și 13 monede din tipul Inotești-Răcoasa (total 37 exemplare)²². Privitor la acest tezaur publicat în 2008, sunt de făcut câteva modificări substanțiale față de prima publicare, mai ales din perspectiva numărului și a compoziției adiacente. Inițial, datele primare susțineau descoperirea sa în anul 2006, în raza localității Somova (com. Somova, jud. Tulcea), în apropierea unei așezări și a unei necropole datând din perioada Latène²³. Respectivul tezaur a fost descoperit, după cum am mai menționat, la intrarea într-o peșteră²⁴ și era compus din „câteva zeci de monede de argint geto-dacice”²⁵. Au fost primar identificate 24 de monede din tipul Vârteju-București, 13 monede din tipul Inotești-Răcoasa, 16 exemplare din tipul Măcin și, nu în ultimul rând, trei piese de argint din tipul Moskonos (două drahme și o jumătate de drahmă). În total au fost repertoriate 57 de piese de argint din tipurile amintite. Ulterior, pe baza altor noi informații²⁶, am reevaluat total această descoperire. Tezaurul descoperit în cursul

¹⁷ Preda 1960, 71; Preda 1971, 75-76; Preda 1973, 404-406; Preda, Dragomir 1975, 38.

¹⁸ Mihăilescu-Bîrliba 1990, 81.

¹⁹ Mihăilescu-Bîrliba 1990, 81 și 118.

²⁰ Sanie 1989, 91-96; Mihăilescu-Bîrliba 1990, 80; Teodor, Mihăilescu-Bîrliba 1993, 121-130.

²¹ Grămăticu 2015, 152-162.

²² Talmațchi 2008, 477.

²³ LMI III, 2281, nr. 405-406.

²⁴ Din cercetările noastre s-a confirmat existența unei peșteri în apropierea localității, unica astfel de formațiune cunoscută pentru întreaga zonă de nord a teritoriului dobrogean, în structura Munților Hercinici.

²⁵ Aceasta a fost prima semnalare verbală întâmplătoare a respectivei descoperiri.

²⁶ Provenind de la fostul colecționar constănțean Gheorghe Andreescu, la momentul anilor 2009-2010.

anului 2006 rămâne o informație certă, doar că în compoziția sa erau prezente doar monedele de argint din tipurile Vârteju-București și Inotești-Răcoasa (37 exemplare). Cele trei monede de argint din tipul Moskon au fost descoperite de fapt, tot întâmplător, împreună (dar nu este o informație certă), nu departe de localitatea Somova, în apropierea localității Trestenic²⁷. Doar că, din cauza datării lor în sec. III, nu fac acum obiectul studiului nostru. În concluzie, față de publicarea anterioară, fostul tezaur de la Somova poate fi împărțit de fapt în trei tezaure, în primul fiind asociate monedele din tipurile Vârteju-București (variantea târzie) și Inotești-Răcoasa, în al doilea fiind prezente doar exemplare din tipul Măcin (la Valea Teilor), iar ultimul este posibil să fie un mic tezaur compus doar din monede de argint din tipul Moskon (la Trestenic). Bazându-ne doar pe observațiile și notațiile făcute în cursul anului 2007, am putut face, ca un punct de plecare, observații limitate privind aspectul general al exemplarelor și importanța lor de ordin numismatic și istoric. Poate că în timp vor mai apărea și alte informații utile.

În general, în situația descoperirilor din tezaure, dar și din categoria celor izolate, piesele din acest tip monetar geto-dacic descoperite în Dobrogea dovedesc un titlu al argintului scăzut, datorat probabil existenței în compoziția monedei a unei cantități importante de aramă, fapt relevat și cu alte prilejuri²⁸.

ÎN LOC DE CONCLUZII

Toate tezaurele monetare geto-dacice cunoscute până în prezent descoperite în Dobrogea sunt formate în mod exclusiv din monede de acest tip (fără a fi mixte, asociate cu alte piese contemporane bătute în centre variate ale lumii elenistice), bătute sau turnate în a doua jumătate a sec. II a.Chr. și care pot fi găsite și în contexte specifice sec. I a.Chr. Monedele geto-dacice vin în nord-estul extrem al Traciei

²⁷ Așa-zisa confuzie privind asocierea tuturor acestor descoperiri monetare la un singur tezaur a fost intenționată pentru a crește vertiginos importanța descoperirilor respective și evident prețul exemplarelor componente, peste nivelul pieței antichităților de la momentul respectiv; piesele, în ciuda tentației considerării străngerii lor cu detectorul, par să fi fost achiziționate la fața locului de la localnici (informație Gh. Andreescu); oricum nu s-a păstrat vreo informație credibilă privind soarta acestora; consemnăm în cursul anului 2010 reținerea manifestată de către Th. Isvoranu față de componența acestui tezaur așa cum era publicat inițial, fapt pe deplin bine intuit: "*datorită condițiilor incerte de descoperire și informațiilor neverificabile privind structura (potrivit cărora ar fi conținut tetradrachme de tip Moskon în asociere cu imitații de tip Măcin, Vârteju și Inotești); până la noi confirmări, credem că este greu de acceptat o asociere între monede de calitate și cu cronologie atât de diferită.*", conform Isvoranu, Babeș, Constantinescu 2010, 30, n. 64.

²⁸ Preda, Dragomir 1975, 33; Mihăilescu-Bîrliba 1990, 80.

respectând, după toate probabilitățile, tiparele create la nordul Dunării. Piese monetare în tezaure par sume sau bunuri de valoare gata constituite în medii îndepărtate și care par să pătrundă în unele reședințe nobiliare tribale similare în contextul existenței unei forțe militare.

De asemenea, Dunărea rămâne pe mai departe principala cale de comunicație economico-comercială, atât pentru populația getică, cât și pentru elementele grecești. Moneda venită din mediul grec în cel autohton (cu precădere prezent în *chora*), mai ales în perioada elenistică, începe să cunoască, de la caz la caz, o întrebuițare relativ curentă. Ea vine să răspundă diferitelor cerințe comerciale pe care le dezvoltă fie orașul grec din epocă, transformat într-un organism complex, dar niciodată atât de strălucitor și puternic ca în perioada arhaică (ca la Histria), fie anumite centre, mai aparte din așa-zisa lume rurală dobrogeană. Pe fondul prezenței monedelor histriene, tomitane și callatiene în teritoriu, apar și emisiuni din tipurile geto-dacice nord-dunărene. Nu știm în ce măsură acestea au jucat un rol important pe plan local, dar știm că au fost aduse și în contexte unde există suspiciuni rezonabile în ceea ce privește existența germenilor schimburilor monetare. Tot așa cum au ajuns și în spații non-circulatorii, unde rolul lor pare învăluit în aspecte politice și chiar religioase. Odată „extrase” dintr-un context real monetar, monedele respective au fost „îngropate” pentru totdeauna în acumulări. Și aceasta pentru că, așa cum a consemnat Aristotel, moneda este „principiul și tema schimbului”²⁹, or scoasă din context într-un mediu complet diferit și orientat spre depozitare și teaurizare (poate și schimb), îi erau decupate caracteristicile pentru care fusese bătută (moneda greacă). Într-o asemenea situație moneda nu are nici o legătură cu dinamica economiei bănești, cu circulația monetară propriu-zisă. Oricum, indiferent de proveniența lor, termenul de circulație monetară este rareori specific realităților monetare din cadrul comunităților locale pentru intervalul cronologic analizat, nefiind întrunite numeroase caracteristici ale fenomenului considerat ca atare³⁰.

²⁹ Pierre 2002, 81.

³⁰ Despre necesara prudență ce trebuie manifestată privind transpunerea mecanică a unor concepte (economie monetară și circulație monetară), conform Mihăilescu-Bîrliaba 2003-2005, 100.

BIBLIOGRAFIE

- Conovici, N. 1979, *Contribuții numismatice privind legăturile Histriei cu geții de la Dunăre în secolele VI-II î.e.n.*, Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie 30 (1), 87-93.
- Grămăticu, S. 2015, *Monede descoperite la Cochirleni, com. Rasova, jud. Constanța*, Revista de Cercetări Arheologice și Numismatice 1, 152-162.
- Irimia, M. 1980, *Date noi privind așezările getice din Dobrogea în a doua epocă a fierului*, Pontica 13, 66-118.
- Irimia, M. 2007, *Considerații privind așezările getice din Dobrogea și problema existenței unor emporia în zona Dunării inferioare*, Pontica 40, 137-225.
- Isvoranu, T., Babeș, M., Constantinescu, E. M. 2010, *Tezaurul monetar geto-dacic din așezarea de la Cârломănești*, Studii și Cercetări de Numismatică 1/13, 7-34.
- Mihăilescu-Bîrliba, V. 1990, *Dacia răsăriteană în secolele VI-I î.e.n. Economie și monedă*, Iași.
- Mihăilescu-Bîrliba, V. 2003-2005, *Comerț fără monedă și monedă fără comerț în Dacia preromană*, Cercetări Numismatice 9-11, 99-103.
- Pierre, H.N. 2002, *Numismatique Grecque*, Paris.
- Preda, C. 1960, *Probleme de numismatică geto-dacică*, Studii și Cercetări de Numismatică 3, 43-79.
- Preda, C. 1971, *Monedele getice de tip Vârteju-București*, Studii și Cercetări de Numismatică 5, 51-79.
- Preda, C. 1973, *Monedele geto-dacilor*, București.
- Preda, C. 1998, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București.
- Preda, C, Dragomir, I.T. 1975, *Tezaurul de la Răcoasa (jud. Vrancea) și unele considerații asupra monedelor getice de tip Inotești*, Studii și Cercetări de Numismatică 6, 27-40.
- Sanie, S. 1989, *O ștanță monetară descoperită în cetățuia geto-dacă de la Barboși-Galați*, Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie 40 (1), 91-96.
- Severeanu, G. 1926, *Le trésor monétaire d'Inotești*, Buletinul Societății Numismatice Române 21/57-58, 7-10.
- Talmațchi, G. 2006, *Les Monnaies autonomes d'Istros, Callatis et Tomis. Circulation et context*, Wetteren.
- Talmațchi, G. 2008, *Aspecte ale prezenței monedelor geto-dacice în teritoriul pontic prin prisma noilor descoperiri*, Pontica 41, 473-532.
- Teodor, S., Mihăilescu-Bîrliba, V. 1993, *Descoperiri monetare din așezarea geto-dacică de la Poiana-Tecuci*, Arheologia Moldovei 16, 121-130.

LMI III - Ordinul ministrului culturii nr. 2.828/2015, pentru modificarea anexei nr. 1 la Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.314/2004 privind aprobarea Listei monumentelor istorice, actualizată și a Listei Monumentelor Istorice dispărute, cu modificările ulterioare din 24.12.2015, partea a III-a.